

суб'єкти є скоріше партнерами цієї діяльності, ніж антагоністами, що, на жаль, характерно для після традиційного типу останніх років.

Механізм формування цих відносин не пов'язаний безпосередньо з формально введеними характеристиками (розкладом, режимом дня та т.п.) і навіть не стільки з залученням окремих викладачів вищих навчальних закладів. Це пов'язано з падінням можливості як учителям, так і учням максимально реалізувати сукупно свій творчий потенціал.

Капранов С.
(Київ, Україна)

МОГИЛИ - КУРГАНИ УКРАЇНИ ТА ЯПОНІЇ.

1. Могила-курган являє собою специфічний тип поховання, що з'являється в IV-III т.д. до н.е. в каспійсько-чорноморських степах (ямна культура) та Передкавказзі (майкопська культура) і згодом поширюється на всі континенти, крім Австралії. Водночас могила-курган є святилище. Типологічно він споріднений з пірамідами Єгипту, Месопотамії, Америки. Це висуває багато питань: чи пов'язано це поширення з міграціями, чи це є стадіальне явище, чи є кургани у віддалених культурах явищем аналогічним, чи голодомічним, та ін.

2. Японія є найбільш східним районом Старого Світу, де зустрічаються кургани; тут цей тип з'являється найпізніше (III ст. н.е.). Україна, натомість, входить до ареалу найдавніших курганів. Порівняння японських курганів (кофунів) та українських могил-курганів може бути виском до розв'язання деяких із зазначених проблем. 3. І в Японії, і в Україні курган є важливий культурний символ, осізнаний у класичній поезії обох країн.

4. Щодо походження японських курганів існує дві гіпотези: міграційна, класичною версією якої є теорія пароду вершників Егамі Намію (1948), та автохтонна (наприкінці ад. праці Кобаясі Юкіо).

Егамі Намію (1965) пов'язує походження курганів у Японії з навалою кочовиків, що прийшли через Корею з Манчжурії, і вважатиме належать до відгалуження скитської культури.

5. Японські кофуни в своєму розвитку проходять ті самі етапи, характерні для розвитку курганного поховального обряду взагалі і в Україні зокрема (Чмихов та ін., 1992): від невеличких прототипів II-III ст. до великих курганів IV ст., що споруджувалися для сакральних правителів та голів кланів, і,

нарешті, до поширення цього типу похоронів серед широких верств, збільшення кількості та зменшення розмірів (V-VII ст.).

6. Беручи до уваги, по-перше, довге існування курганного обряду на території України, по-друге, скитську теорію Егамі Намію, варто порівнювати японські кофуни саме зі скитськими курганами в Україні.

7. Якщо курган є моделлю світобудови, то її ідея є універсальна для всіх "курганних культур": це уявлення про вертикально-організованій багатоярусній (триярусній) всесвіт, відокремлений від зовнішнього хаосу межею (рів з водою).

8. Межа також була позначена рядом посередників. У скитів це були тіла слуг та коней, принесених в жертву (Геродот, IV, 72). У японців – глиняні статуетки "хаїва", запроваджені, згідно з "Ніхонсьюкі", замість людських жертв.

В Японії, і в Україні (Скитія) курган є місцем ритуальних відправ культу предків.

1. Спільним є і ритуальні предмети, покладені до курганів: зброя, особливо мечі, свічада, кістки коней. Культ свічада та меча є у скитів та у японців; японський культ свічада, можливо, має генетичний зв'язок зі скитським (Курочкін, 1994).

11. Проте, кургани України та Японії мають розбіжності, зокрема у формі та конструкції поховальної камери. Сьогодні ще не можна сказати напевне, як пояснити вищезазначену подібність: міграційно чи стадіально.

Карцев П.
(Запоріжжя, Україна)

СТАРОДАВНЯ ІСТОРІЯ НАРОДІВ

ТА МОЖЛИВИЙ ШЛЯХ ЇЇ ДОСЛІДЖЕННЯ

Проблему походження та стародавньої історії більшості народів, і, зокрема, слов'янських, неможливо розв'язати методами історичної науки, тобто спираючись на письмові джерела, бо їх просто не існує. Археологічні дані не дозволяють однозначно визначити етнічну належність археологічної культури, внаслідок чого археологія виявляється історією культур, а не народів. Лінгвістична компаративістика дозволяє описати суспільство та культуру стародавніх народів, але не має надійних методів прив'язки відтвореної прамови до конкретної